Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Karmele Esnal Zulaika

Orio, Gipuzkoa
(1932-2012)

Aurkibidea

Biografia

Orioko plazako etxe batean jaio zen. Ama bertakoa zuen eta aita getariarra. Eskabetxeria zuten herrian, eta baita dendatxo bat ere. Zazpi senide ziren; bost nesketatik lau moja joan ziren. Maria maistrarengana joan zen ume-umetan eta gero eskola publikora. Batxilerra, berriz, Donostian egin zuen, San Bartolome ikastetxean. Izan ere, zazpi urte zituenean Donostiara joan ziren bizitzera. Magisteritza ikasketak egin zituen, hiru urtez Gasteizen interna eta azken urtea Ategorrietan. Elbira Zipitriarekin hasi zen lanean 50eko hamarkadan, isilpeko ikastoletan. Andereño lanetan jarraitu zuen erretiroa hartu arte. Jarrai antzerki taldean ere ibili zen.

Zintak

ORI-005

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Eider - Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2010-05-12
- **Iraupena**: 115 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

ORI-006

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2010-05-13
- **Iraupena**: 108 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Lizeaga, Irati

Pasarteak

1. Orio lehen eta orain

- **Erref**: ORI-005/002
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:00:58. **Bukatu**: 00:01:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak

Laburpena:
Orio asko aldatu da Karmele txikia zenetik. Lehen politagoa omen zen.

2. Etxeko negozioaren nondik norakoak

- **Erref**: ORI-005/003
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 00:01:56. **Bukatu**: 00:03:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Umetan denda zeukaten Orion. Denda hori amaren aldeko amonaren taberna izan zen; baina amak negozioa hartu zuenean, aldatu egin zuen negozioaren funtsa eta errazionamenduan banatzen ez ziren produktuak saltzen zituzten: gailetak, ardo goxoa...

3. Aitak eskabetxe-fabrikan egiten zuen lan

- **Erref**: ORI-005/005
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:05:48. **Bukatu**: 00:08:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Ama Oriokoa zen eta aita Getariakoa. Aita eskabetxeroa zen, latak ixten jakiteko ikasketak egin zituen Bilbon. Oriora lanera etorri zenean, emaztea ezagutu eta ezkondu egin ziren. Eskabetxe-fabrika zeukan eta non zegoen azaltzen du. Fabrika haren aurrean, baratzea zeukan aitak, eta fabrikaren horman arrosa zuriak. Fabrika zaintzeko, txakurra zeukaten eta hari bazkaria emateko txandak egiten zituzten senideen artean.

4. Eskabetxe-fabrikako latak Italiara esportatzen

- **Erref**: ORI-005/006
- **Iraupena**: 0:02:53. **Hasi**: 00:08:29. **Bukatu**: 00:11:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Eskabetxe-fabrikan emakumeek eta mutil gazteek egiten zuten lan: haien lana zein izaten zen azaltzen du. Fabrikako antxoa Italiara esportatzen zuen Genoako portura. Antxoa-lata haietan Gipuzkoako Aldundiaren ezkutua azaltzen zen; latak nolakoak ziren aipatzen du.

5. Aita frankismoaren biktima

- **Erref**: ORI-005/007
- **Iraupena**: 0:02:59. **Hasi**: 00:11:22. **Bukatu**: 00:14:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Aita, udazkenero, Genoara joaten zen autoz Fiat batean, beste 4 gizonekin batera. Han, tratuak egiten zituen. Franco iritsi zenean, ordea, dena pikutara joan zen, engainatu egin baitzuten. Ordutik aitak ez zuen bururik altxa beste negozioekin.

6. Eskabetxe-fabrikako langileak eta lan-baldintzak

- **Erref**: ORI-005/008
- **Iraupena**: 0:02:27. **Hasi**: 00:14:21. **Bukatu**: 00:16:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Aitaren eskabetxe-fabrikako langile kopurua ez zen finkoa: izan ere, emakumeak etxean lanik ez zutenean joaten ziren lanera, txanpon batzuk ateratzera. Langileei orduko ordaintzen zitzaien. Langileen janzkera nolakoa izaten zen aipatzen du.

7. Antxoa lantzeko prozesua

- **Erref**: ORI-005/009
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:16:48. **Bukatu**: 00:19:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Emakumeek eta mutil gazteek egiten zuten lan aitaren eskabetxe-fabrikan. Antxoa lantzeko prozesua eta tresnak nolakoak izaten ziren azaltzen du.

8. Antxoa txukun jarri behar

- **Erref**: ORI-005/010
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:19:57. **Bukatu**: 00:21:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Eskabetxe-fabrikako latatan Gipuzkoako Aldundiaren ezkutua azaltzen zen. Barrikak egiteko materiala Aurizperritik ekartzen zuen aitak. Antxoaren kapak txukun jarri behar ziren, Genoako portuan ondo begiratzen baitzuten jeneroaren kalitatea.

Transkripzioa
- Latak nundik ekartzen ziran?
- Lata... Ez dakit nundik ekartzen zituzten. Baina ya eskudo ta guzti, e? dana.
- Ya preparatuta, betetzeko.
- Dana. Eta barrikak... barriketan eiten zuten, horrei esaten zaio lata, latatxo, material horrei. Eta hori ekartzen zun gure aitak Burgetetatik, zeatik, Espinaletik, Orreagako aldamenetik. Eta horrekin eiten zitun barrikak. Porke saltzen ziran antxoak barriketan eta latetan. Eta esaten zun Italin, Genovan, portura iristen zanian, italiarrak iten zutela: bai, gainetik oso ondo dago, ezta? Ordun, eskua sartu eta antxoa ikusi nola zeon beheran. Porke, klaro, batzuri, horreatik gure aita ibiltzen zan "Ez, nei ez mordoillua jarri; antxoa jarri behar da dana igual". Porke batzuk, badakizu, hartu eta pf! Antxoa hola ez zan bota behar! Jarri behar zan azkenengo kapa bezela aurrenekoak ere. Ordun, iten omen zuten italiarrak eskua sartu eta atera. Bai.

9. Eskabetxe-fabrikako kateko ekoizpena

- **Erref**: ORI-005/011
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:21:35. **Bukatu**: 00:23:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Antxoa eskabetxe-fabrikara iristen zenean, mutilek tinatik ateratzen zituzten antxoak eta emakumeek burua eta tripak kentzen zizkioten, gero latatan sartzeko. Kateko ekoizpena zen hura. Antxoak garraiatzeko egurrezko gurdiak erabiltzen zituzten.

10. Antxoaren salmenta

- **Erref**: ORI-005/012
- **Iraupena**: 0:02:56. **Hasi**: 00:23:10. **Bukatu**: 00:26:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:
Antxoaren salmenta nolakoa izaten zen azaltzen du: "mío!", bolaren sistema...

11. Arroa: antxoak neurtzeko unitatea

- **Erref**: ORI-005/013
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:26:06. **Bukatu**: 00:27:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:
Antxoak itsasontzitik ateratzeko neurria arroak ziren. Arroak nolakoak ziren azaltzen du.

12. Etxeko dendaren martxa

- **Erref**: ORI-005/015
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:28:31. **Bukatu**: 00:30:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:
Etxeko dendan jendea ez zen etengabe joan-etorrian ibiltzen. Dendako altzariak eta dekorazioa nolakoak ziren azaltzen du. Kontuak eskuz egiten zituzten.

13. Maria maistrarekin ikasitakoa

- **Erref**: ORI-005/016
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:30:18. **Bukatu**: 00:32:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Orioko eskola publikoan ikasi zuen: lehenengo, Maria maistrarekin Goiko Kalen. Han nola ikasten zuten azaltzen du.

14. "Anti... zer?"

- **Erref**: ORI-005/018
- **Iraupena**: 0:03:39. **Hasi**: 00:33:08. **Bukatu**: 00:36:47

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Maria maistrarekin, mutilak eta neskak egoten ziren denak batera, eta dena euskaraz egiten zuten. 5 urte betetakoan, beheko eskolara joan ziren ikastera: gaztelaniaz ikasten zuten han, neskak eta mutilak aparte jarrita; hango maisu-maistrak aipatzen ditu. Maistra bati buruzko anekdota kontatzen du.

15. "Maestra berritsu" eta haren jenio txarra

- **Erref**: ORI-005/019
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:36:47. **Bukatu**: 00:38:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Eskolan, Cara al Sol abestu behar izaten zuten. Antzerkiak egiten zituzten eskolan. "Maestra berritsu" deitzen zioten maistra bati. Behin mutil batek "berritsu" esan zion kalean, eta salaketa jarri zion. Mutil hura Donostiara eraman zuten adingabekoen epaitegira.

16. Eskolako zigorrak eta umeen ideiak

- **Erref**: ORI-005/020
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:38:28. **Bukatu**: 00:41:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak

Laburpena:
Euskaraz hitz egiteagatik zigortu egiten zituzten. Bere ahizpei jarritako zigorrak aipatzen ditu; eskola guztiak zigorra prestatuta edukitzen zuen. Masailekoak ere ematen zizkieten, baina hori baino gehiago ez.

17. Amak hezkuntzari ematen zion garrantzia

- **Erref**: ORI-005/022
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:41:51. **Bukatu**: 00:44:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolara herritik kanpo

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
5 urte zituen arte ikasi zuen Orion, eta orduan Donostiara etorri zen familia osoa. Ama emakume jantzia zen eta seme-alabei hezkuntza ona eman nahi izan zien. Amak erabaki zuen denak Donostiara joatea, eta horretarako zer arrazoi hartu zituen kontuan aipatzen du Karmelek.

18. Gasteizen maisutza ikasten

- **Erref**: ORI-005/023
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:44:39. **Bukatu**: 00:46:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolara herritik kanpo
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Gasteizen barneko ikasle izan zen hiru urtez maisutza ikasten aritu zen garaian. Azken urtea Donostian ikasi zuen, amarekin egoteko, 4 ahizpak moja joan baitziren.

19. San Bartolomeko uniformea

- **Erref**: ORI-005/025
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:47:14. **Bukatu**: 00:48:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
San Bartolomen ikasi zuen garaian, uniformea eramaten zuten: nolakoa izaten zen azaltzen du. Neskek bakarrik ikasten zuten San Bartolomen, eta dena gaztelaniaz izaten zen.

20. Gasteizko moja karmelitekin ikasten izandako bizimodua

- **Erref**: ORI-005/026
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 00:48:20. **Bukatu**: 00:50:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:
4 urteko batxilerra ikasi zuen San Bartolomen; geroago, maisutza ikasi zuen Gasteizen 3 urtez. Gasteizko mojak karmelitak ziren, eta non zeuden azaltzen du. Gasteizen nola ikasten zuten aipatzen du. Diziplina zorrotza zen han.

21. Gasteizko mojetako uniformea

- **Erref**: ORI-005/028
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:51:05. **Bukatu**: 00:51:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Gasteizen ikasten egon zenean, uniformea erabiltzen zuten: nolakoa zen deskribatzen du.

22. Gasteizen eta Donostian maisutza ikasten

- **Erref**: ORI-005/029
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:51:57. **Bukatu**: 00:53:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:
Gasteizen Magisteritza egin zuenean, aukera bazeukan euskaraz hitz egiteko. Etxera opor-garaian itzultzen ziren. Maisutzako azken urtea Donostian ikasi zuen, Ategorrietan.

23. Landeau zalgurdiak Donostian

- **Erref**: ORI-005/031
- **Iraupena**: 0:03:17. **Hasi**: 00:53:53. **Bukatu**: 00:57:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Triunfo kalean alondegia zegoen lehen. Alondegi hura nolakoa zen azaltzen du. Lehen zer garraio izaten ziren Donostian azaltzen du: Landeau... Txillidaren amonak bi hotel zituen eta goizero-goizero Landeau zalgurdian joaten zen San Martin plazara erosketak egitera.

24. Etxe inguruko merkataritza

- **Erref**: ORI-005/032
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:57:10. **Bukatu**: 00:59:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Beraien etxe inguruko merkataritzari buruz hitz egiten du. Hotel Niza eta Biarritz zeuden han eta kanpotarrak etortzen ziren hara.

25. Donostiako "guardavinoak"

- **Erref**: ORI-005/034
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 00:59:48. **Bukatu**: 01:00:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:
Donostian "guardavinoak" Ategorrietan eta merkatuan egoten ziren; haien janzkera nolakoa izaten zen azaltzen du.

26. Hondartzan asko ibilitakoak

- **Erref**: ORI-005/035
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 01:00:52. **Bukatu**: 01:02:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:
Hondartzara asko joan izan dira, bai Orion, bai Donostian ere. Igerian nola ikasi zuten azaltzen du. Artilezko bainujantziak eta bainu-batak erabiltzen zituzten garai hartan hondartzan.

Transkripzioa
- Ta zuek hondartzara´re jungo ziñaten.
- Josus! Bizi guztiya pasa deu hondartzan.
- Oriyon ere...
- Bai Oriyon ta bai Donostiyan.
- Orduan, igeri egiten ikasiko zenun.
- Jesus! Gure aitak erakutsi ziyon neba zaharrenai, hartu gizon bat, arrantzale bat, batela baten sartu, ta gure anaiya hartu, ta jartzen ziyoten soka bat, ta botatzen zuten ibaian, ta ala! Ta hala ikasi zun igari. Guk ez, gu hondartzan, gu antillan ibiltzen giñan ta...
- Trajebaiñurik eta?
- Baita’re. A! Ez dakizu, gaiñea, lanazko trajedebaiñua euki det nik.
- Bai?
- Lanazkua! Busti ta pisatzen zun... buu! Ez hoztutzeko.
- Ez hoztutzeko?
- Baiño ez zan lehortzen...
- Okerrao.
- Bai, bai, ta albornoza’re bai. Baiñatu ta gero albornozakin. Lehortu ondo-ondo, aldatu ta baita’re. Ez, ez, ez, ez, “yo he sido una niña... una niña bien, eh!”, ez naiz izan hola pobrezian-ta bizitu naizena, ez, ez, ez. Denbora haietako bizitu naiz...

27. Hondartzako bainuzainak eta etxetxoak

- **Erref**: ORI-005/037
- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 01:03:45. **Bukatu**: 01:06:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:
Bainuzainen uniformea nolakoa izaten zen azaltzen du. Bainuzainen lana, hondartzako etxetxoak... aipatzen ditu. Hondartzako etxetxoak idiekin mugitzen zituzten batetik bestera.

Transkripzioa
- Eta baiñeruak nola jantzita ibiltzen ziran?
- A! Ibiltzen zuten traje, hola, felpazkua bezela, zea batekin, urdiña izaten zan, urdin illuna, eta gero zea bat txuriya, ta pues zea’re bai, marinero bezela, txuriya ertzetan. Eta hola ibiltzen zian jantzita.
- Buruan zerbait?
- Ez, ez, ez, buruan ezer ez, buruan ezer ez.
- Ta galtza luziak?
- Galtza luziak. Uretaa sartzen zianian doblatzen zituzten pixka bat galtzak, baiño hola.
- Eta igari iten erakusten zuten ala bakarrik zaindu, ez itotzeko?
- A! Baiño zuk pagatzen bazenion, pues hartzen zenuten eskutik, Zaragozanak eta hórrela, eta ala! ala!. eta olatua etortzen zanen altxatzen zituzten ta hórrela.
- Eta kasetak bazeuden?
- Bai, egurrezkoak, txuri-urdiñak, bai, bai, bai.
- Eta mugitu iten ziran gora ta behera ala?
- Kurpillakin.
- Bai? Ta nola eramaten ziran eskuz ala...?
- Gurdiz. Beti eoten zian toki batian, baiña ekartzen zituztenian, eta ez dakit ikusi dituzun argazkiak, adibidez, e... Victoria Eugenia erregiña ta Maria Cristina erregiña ta, eramaten zituzten gurdiz.
- Bai, idiyekin, ezta?
- Idiyekin eramaten zituzten ur ertzea, baiño bestela eoten zian beti toki batean.
- Ta zuk ezautu dezu hori, idiyekin...
- Nik idiyakin ez det ezautu. Baiño kaseta txuri-urdiñak Oriyon ziran atekin, erdiyan beste atia... Ordun, bat sartzen zan alde batetik ta bestia bestetik.
- Ta zer zeon barruan eserlekun bat eo...?
- Baita’re, asientu... alki bat.
- Ta palangana bat edo...
- Ez, ez, ez, ez, ez, egurra, tablak, taulak. Ez, ez, jaztea sartzen ziñan, han ez ziñan sartzen dutxatzea ta hórrela. Han sartzen ziñan jaztea edo eraztea.
- Aldagela batzutan bazeuden, bazeon hankak garbitzeko...
- Ez, ez, ez, hori oso modernua izango da. Ez dao...

28. Hondartzako ohiturak eta estetika

- **Erref**: ORI-005/038
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 01:06:00. **Bukatu**: 01:08:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:
Mutilek lehen ezin izaten zuten tirantetako kamiseta gabe ibili. Hondartzan baziren ohitura batzuk arropari lotutakoak, eta haiek aipatzen ditu. Karmeleren bainujantzia nolakoa zen azaltzen du. Udan asko joaten ziren hondartzara senideak eta lagunak denak elkarrekin. Mutilak kaian bainatzen ziren, ez hondartzan. Lehen beltzaran jartzea baserritar izatearen seinale zenez, denak estalita joaten saiatzen ziren zuri egoteko.

Transkripzioa
- Eta hor mutillak-eta ezin ziran ibili tirantedun kamiseta gabe, ez?
- Ez! Ez! Eta ezin ziñan hondartzan aldatu, kabinara jun behar zendun nahi ta nahi ez. Ta mutillak jun behar zuten kamiseta ta galtzak; ta guk, zea, trajedebaiñua gonakin, belauneaiño eo hola pixka bat.
- Ta trajedebaiñuak holakuak ze iten zian in ala erosi?
- In ta... honbre, erosi’re itea bazeon, baiño iten bazendun, guri denda baten in zizkiguten lanazkuak, oaindik gogoratzen naiz, granatiak eta marra txuriyakin. Gorputza marra txurikin ta bestia, behera, granatiakin.
- Ta gero gona aparte ala...?
- Ez, berakin .
- A, gona... dana bat zan?
- Dana bat zan. Horregatik, baiñatzen ziñanian, buu! Dana...
- Gona luzatu.
- Pisatu iten zun.
- Eta zuek asko juten ziñaten hondartzara?
- A gu... udan hondartzaa.
- Neskak eta mutillak elkarrekin ala aparte?
- A! gu, gaiñea, senideak juten giñan, eta lagunak etortzen zian. Ez, ez, ez, ez, hori ez zeon. Hemen baiñatzen gizonak eta... ez, ez, ez, ez, hori dana... Ba, esaten dizut, ez zian juten baiñatzea mutillak hondartzara. Mutillak baiñatzen zian kaiyan, hantxen. Nola Donostian esaten dute “eche una perrita”? Pues kaiyan. Hondartzara? Ke ba! Hondartzara ez zian juten.
- Eta hemen ere ez? Donostian ere ez ziran juten?
- Bai, baiño familiyakin, familiyakin.
- Orduan ez zeon euzkiya hartzeko ohitura haundirik, ezta? Moreno jartzia-ta ez zan orduan oain bezela...
- Obsesiyu hori ez zeon. Ez, gaiñea, gure amak-eta esaten zuten: leheno beltzez zeudenak baserritarrak, lana, ba, zean iten zuenak, soruan-ta iten zutenak. Ordun danak ibiltzen zian tapatuta, txapela lastozkua ta, zea, zapi txuriya, ta... tapatuta dana.
- Azal txuriya orduan...
- Eukitzia moda ordun.
- ... dotoreago?
- Dotoreagoa zan.

29. Umetako jolasak oraindik gogoan

- **Erref**: ORI-005/040
- **Iraupena**: 0:03:03. **Hasi**: 01:08:34. **Bukatu**: 01:11:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umetako jolasak aipatzen ditu: sokasaltoa, txarpak (arkume-hexurrak), txapak, txorromorropikotailoke, kuxkumekoka... Sokasaltoko kantak gaztelaniaz izaten ziren.

30. Kilker bila joaten zirenekoa

- **Erref**: ORI-005/043
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 01:13:53. **Bukatu**: 01:14:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Kilker bila joaten ziren: zuloetan pixa egiten zuten kilkerrak irten zitezen. Kilkerrak etxean edukitzen zituzten gero, eta nola zaintzen zituzten azaltzen du. Zapaburuak eta igelak harrapatzen ere ibiltzen ziren.

31. Halloween euskalduna umetan

- **Erref**: ORI-005/045
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 01:15:57. **Bukatu**: 01:16:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:
Lehen, umetan, kalabazak husten zituzten, begien eta sudurraren zuloak egin, kandela bat barruan sartu, eta arrosariotik jaisten ziren emakumeak beldurtzeko erabiltzen zituzten.

Transkripzioa
- Haloween! Bueno, pues hoi iten zan gure herriyan: mutillak gabian kalabazak husten zituzten, iten zizkioten begiyak eta sudurren zuluak-eta, kandela bat sartzen ziyoten piztuta, ta emakumiak errosaiyotik jeixten zianian, kale estu batian jartzen zizkioten haiek. Ta esaten det jolin! oain, haloween...! Hori ikusi det nik gure herriyan, udazkenian, azaroan.
- Ta hori ze iten zan beldurtzeko?
- A! Pues... Ta badakizu, “Mutil zahar hauek...!” ez dakit zer ta badakit zer ta... andre guztik. Ta mutillak, bueno...!, “Bildurtu dizkiyau, bildurtu dizkiyau!”.

32. Orioko ospakizun bereziak

- **Erref**: ORI-005/046
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 01:16:48. **Bukatu**: 01:19:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Orioko egun bereziak: San Pedro festak, Gorpuzti Eguneko prozesioa, Maiatzeko loreak…

33. Elizaren indarra eta ohiturak Orion

- **Erref**: ORI-005/047
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 01:19:02. **Bukatu**: 01:21:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Lehen Elizak indar handia zeukan. Ohituraz joaten ziren lehen elizara. Orioko apaizak aipatzen ditu. Jaunartze txikia Orion egin zuen; dotrina ikastera astean behin joaten ziren elizara eguerdian, euskaraz izaten zen… Latinez ere abesten zuten elizan.

34. Gabonetan etxez etxe kantari

- **Erref**: ORI-005/049
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 01:22:14. **Bukatu**: 01:23:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
Orion etxez etxe abesten joaten ziren Gabonetan jaiotza txiki batekin. Ohitura zen Gabon eguneko eguerdian dendariek balkoitik gauzak botatzea. Gabon-kanta batzuk aipatzen ditu.

35. Bedeinkazioa lortzeko ohiturak

- **Erref**: ORI-005/050
- **Iraupena**: 0:04:01. **Hasi**: 01:23:55. **Bukatu**: 01:27:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:
Lehen ez zegoen ohiturarik Santa Ageda egunean abestera joateko. Inauterietan mutilak baserriz baserri ibiltzen ziren oilasko bila gero harekin afaria egiteko. San Juanetan sua egiten zuten: hartarako materialarekin izaten zituzten komeriak aipatzen ditu. Lore-sortak elizara eramaten zituzten bedeinkatzera. San Juan ermitan artoak jartzen zituzten apaingarri. Erramua erramu-igandean bedeinkatzen zuten. Erramua leihoan eta atean jartzen zen izpiritu txarrak uxatzeko. Ur bedeinkatua noiz erabiltzen zuten azaltzen du.

36. Ohera joan aurretik kontzientzia aztertzen

- **Erref**: ORI-005/051
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 01:27:56. **Bukatu**: 01:29:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Etxean arrosarioa egunero errezatzen zuten. Ohera joatean egunean zer moduz portatu ziren aztertzen zuten.

37. Getaria eta Orioren arteko ika-mika, balea zela eta

- **Erref**: ORI-005/053
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 01:30:50. **Bukatu**: 01:32:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

Laburpena:
Orioko balearen istorioa kontatzen du: getariarrek ikusi eta oriotarrek harrapatu omen zuten. Balea Orion jarri omen zuten erakusgai, baina ordaindu egin behar zen hura ikusteko. Karmeleren aitak zulo batetik ikusi zuen balea, ez ordaintzeagatik.

38. Orion estropadek zuten garrantzia

- **Erref**: ORI-005/054
- **Iraupena**: 0:04:33. **Hasi**: 01:32:19. **Bukatu**: 01:36:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Aisia » Kirola » Uretako kirolak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:
Arrantzan ika-mikak egon izan dira herrien artean. Garai batean Orion asko harrapatzen omen zen, inbidiagatik (esaten zutenez). Orion arraunak garrantzi handia izan du. Lehengo estropadak eta arraunketa nolakoak izaten ziren

azaltzen du. Oriotarrek irabazten zutenean, ongietorri izugarria egiten zitzaien herrian. Karmeleren etxean bakarrik zegoen telefonoa garai hartan; Kontxako estropadak zirenean, etxe aurrean jende pila bat izaten zuten telefonoak noiz joko zain, estropadak irabazi al zituzten jakiteko. Herria horiz apaintzen zuten.

39. Estropadak Kontxan eta Orio bihotzean

- **Erref**: ORI-005/055
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 01:36:52. **Bukatu**: 01:39:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Aisia » Kirola » Uretako kirolak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
Kontxako estropadetako giroa nolakoa izaten zen azaltzen du: epaimahaia Club Náuticon egoten zen, hainbat traineruk hartzen zuen parte… Orio animatzeko abestia kantatzen du. Orduan pobrezia handiagoa zegoen.

40. Taxian ibiltzeko ohitura

- **Erref**: ORI-005/056
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 01:39:40. **Bukatu**: 01:41:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:
Trenez gutxi ibiltzen ziren. Donostiara noiz etortzen ziren azaltzen du. Taxian ibiltzen ziren Karmele eta bere familia Iruna joateko, Lezora joateko… Lezon Santo Kristoren eliza. Orioko taxilaria Zaldua zen; jende gutxik erabiltzen zuen, baina, taxia.

41. Herriko orduko telefonoak

- **Erref**: ORI-005/057
- **Iraupena**: 0:03:40. **Hasi**: 01:41:57. **Bukatu**: 01:45:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:
Bazegoen mandatugilea Orion: Maria Petra. Orion telefono-zentralita zegoen elizara igotzeko aldapan. Lehen telefonotik deitzeko konferentzia bidez izan behar izaten zen. Lehengo telefonoak nolakoak izaten ziren deskribatzen du.

Etxean bazuten telefonoa, aitak eskabetxe-fabrika eramateko behar zuelako. Amari ez zitzaion gustatzen besteek baino gehiago zutenik erakustea. Goserik ez du pasa izan Karmelek, baina luxurik ere ez du izan.

42. Jostailuak egiteko sormena eta ahalmena

- **Erref**: ORI-005/058
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 01:45:37. **Bukatu**: 01:48:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Igandeetarako, arropa desberdina, hobea, erabiltzen zuten. Txikitan zer jostailu izan zituzten azaltzen du. Behin panpinaren barruko zerrautsa begian sartu zitzaion, eta Donostiara eraman behar izan zuten okulistarengana. Lehengo panpinak ez ziren mugitzen. Etxean jostailu berriak sortzen zituzten, sormen handia zuten orduan.

43. Garbitegian emakumeak arropa garbitzen eta kontuak kontatzen

- **Erref**: ORI-005/059
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 01:48:44. **Bukatu**: 01:50:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Orioko garbitegia non zegoen azaltzen du. Emakumeak joaten ziren hara gobara egitera eta kontu-kontari aritzera. Txinbo eta Lagarto xaboiak erabiltzen zituzten arropa garbitzeko. Emakume batzuek beste emakume batzuentzat garbitzen zuten, baina gutxik.

44. Etxeko garbiketak eta ekonomika

- **Erref**: ORI-005/060
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 01:50:35. **Bukatu**: 01:52:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:
Sukaldean ekonomika zuten eta harrikatza erabiltzen zuten hura pizteko. Etxea garbitzeko, argizaria, zepiloa eta alanbrea erabiltzen zituzten, besteak beste. Menda-belarra usain goxoa izateko eta arkakusoen kontra egiteko erabiltzen zuten.

45. Aitaren eskabetxeria

- **Erref**: ORI-006/001
- **Iraupena**: 0:03:14. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:03:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Antxoa
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Orion zuen aitak bere eskabetxeria. Kanpotar jendea etortzen zen batzutan, antxoa garaian, sardiniarrak batik bat. Aitak eskabetxeria utzi zuenean Eugenio Azkuek erosi zuen hau.

46. Orioko industria

- **Erref**: ORI-006/002
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:03:14. **Bukatu**: 00:05:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Urola Kostako lantegiak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:
Ebanistak eta arrantzaleak ziren nagusi Orion. Arrantzale gisa, ordea, diru gehiago irabazten zen, eta ofizio batetik bestera ibili ohi ziren asko.

47. Arrantzaleak porroia hartuta

- **Erref**: ORI-006/003
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:05:21. **Bukatu**: 00:07:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:
Arrantzaleak tabernatan ibiltzea oso ohikoa zen. Askotan taberna kanpoan egoten ziren porroia hartuta, tertulian.

48. Porroia, Jorge Oteizaren ordainsaria

- **Erref**: ORI-006/004
- **Iraupena**: 0:00:39. **Hasi**: 00:07:24. **Bukatu**: 00:08:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Lanbideak » Artistak

Laburpena:
Oteizak artelanak egitearen truke porroia ematen zuen, dirurik ez.

49. Dantza egiteagatik zigortuta

- **Erref**: ORI-006/006
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:09:33. **Bukatu**: 00:11:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Igandetan Orioko plazan jotzen zuen bandak. Horrela, balsean eta soltean egiten zuten dantzan. Oso zelatatuak izaten ziren emakumeak herrikoen artean, eta berehala jakiten zen nork egin zuen dantzan eta non. Jaunartzea egitean zigortu egiten zituzten dantzan aritzeagatik.

50. Meza euskalduna neskameentzat

- **Erref**: ORI-006/007
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:11:11. **Bukatu**: 00:12:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:
Donostian neskame euskaldunak egon ohi ziren. Hauei meza euskalduna egiten zieten.

51. Orioko kaleetan euskaraz

- **Erref**: ORI-006/008
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 00:12:40. **Bukatu**: 00:15:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Orion denak euskaldunak ziren. Hala ere, gaztelaniaz egiten zuten batzuek, maila sozial altuagokoak zirela erakusteko. Hitanoaren erabilera ere oso zabala zen senide eta lagunartean, baina nobiotan hasitakoan zukara pasatzea zen ohikoa. Karmelek gurasoei eta apaizari berorika egiten zien.

52. Oriotik Donostiara giroa erdaldundu

- **Erref**: ORI-006/009
- **Iraupena**: 0:02:39. **Hasi**: 00:15:31. **Bukatu**: 00:18:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Orion dena euskaraz egitetik, Donostian euskara etxean bakarrik erabiltzera pasa zen Karmele. Hala ere, egin zituen lagun guztiak etxetik euskaldunak ziren.

53. Majisteritza ikasketak

- **Erref**: ORI-006/011
- **Iraupena**: 0:03:14. **Hasi**: 00:19:01. **Bukatu**: 00:22:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:
Ategorrietan burutu zituen majisteritza ikasketak. Irakasle batzuk euskaldunak baziren ere, eskolak erdaraz izaten ziren.

54. Elvira Zipitriarekin lanean

- **Erref**: ORI-006/012
- **Iraupena**: 0:03:53. **Hasi**: 00:22:15. **Bukatu**: 00:26:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Lagun baten eraginez, Elvira Zipitriarengana jo eta maistra lanetan aritzeko eskaini zuten euren burua. Urtebetez praktiketan aritu zen, eta gero lanean.

55. Karmelek irekitako ikastola

- **Erref**: ORI-006/014
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:26:19. **Bukatu**: 00:27:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Lanbideak » Polizia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Pisu bat alokatu zuen Karmelek Donostiako erdigunean, Elvira Zipitriak jaso ezin zituen adin tarteko umeak hezteko. Elviraren metodologia jarraitu zuen berak.

56. Elvira Zipitriaren pedagogia

- **Erref**: ORI-006/015
- **Iraupena**: 0:04:11. **Hasi**: 00:27:54. **Bukatu**: 00:32:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Pedagogia aktiboa zuten ikastolan. Lurrean egiten zuten dena. Txotxak, babarrun aleak etab. erabiltzen zituzten material gisa.

57. Ikastolara polizia joan zenekoa

- **Erref**: ORI-006/016
- **Iraupena**: 0:04:18. **Hasi**: 00:32:05. **Bukatu**: 00:36:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Lanbideak » Polizia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Behin polizia joan zen Karmelek ikastola zuen pisura. Lagunen seme-alabak zirela esan zuen. Material didaktiko gisa Xabiertxo erabiltzen zuten, edo honen kopia mekanografiatuak.

58. Ikastolako kantuak

- **Erref**: ORI-006/017
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:36:23. **Bukatu**: 00:38:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
Goizero-goizero kantuan aritzen ziren ikastolan, maistra eta ikasle. Folklore giroko abestiak abesten zituzten batez ere.

59. Azeria eta belearen ipuina

- **Erref**: ORI-006/018
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:38:20. **Bukatu**: 00:39:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Karmelek ikasleei kontatzen zien azeriaren eta belearen ipuina kontatzen du pasarte honetan.

60. Ikastolan ostegunero ibilaldia

- **Erref**: ORI-006/020
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 00:41:18. **Bukatu**: 00:44:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Ostegunero paseoan joaten ziren Kristina Eneara, Amarako burnizko zubira... San Juan sua ere egiten zuten. Irteera hauek naturaren ingurukoak ikasteko erabiltzen zituzten. Otoitzak eta ikasketa kristauak ere lantzen zituzten ikastolan, gabonetan batez ere.

61. Ikastolan neska-mutilak elkarrekin

- **Erref**: ORI-006/021
- **Iraupena**: 0:02:29. **Hasi**: 00:44:05. **Bukatu**: 00:46:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Elvira Zipitriaren metodologia oso ezberdina zen beste eskoletakoarekiko. Azken urtean elebiduna izaten zen, gaztelaniazko gramatika ere lantzen zuten. Ezkutuko irakaskuntza zenez, adin batetik aurrera beste eskoletan matrikulatu behar izaten ziren umeak, eta lehenagoko hezkuntza eskola partikular bidez egina zela esaten zen, ikastola ez zelatatzeko.

62. Ikastolatik eskolarako jauzia

- **Erref**: ORI-006/022
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 00:46:34. **Bukatu**: 00:48:32

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Ikasleentzat aldaketa handia izaten zen ikastola utzi eta eskola batean ikasten hastea.

63. Maistra euskaldunen falta

- **Erref**: ORI-006/023
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:48:32. **Bukatu**: 00:50:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Karmeleren ondoren pisuak alokatu eta ikastolak antolatu zituzten beste emakume batzuek, baina orokorrean maistra euskaldunik ez zen ia.

64. Hamar duro klaseko

- **Erref**: ORI-006/024
- **Iraupena**: 0:00:34. **Hasi**: 00:50:44. **Bukatu**: 00:51:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Gurasoek ordaintzen zietena izaten zen Karmele eta gisakoen soldata, Gizarte Segurantzarik gabe. Klaseko hamar duro kobratzen zituen Karmelek hasiera batean.

65. 1963: Donostiako lehen euskarazko eskola

- **Erref**: ORI-006/025
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:51:18. **Bukatu**: 00:52:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Arriskatua zen oso seme-alabak ikastolara eramatea, abentura bat. Ahoz ahoko zabalkundea izaten zuen honek herritarren artean, ezkutukoa baitzen. Santo Tomas Lizeoa izan zen Donostiako lehen euskarazko eskola.

66. Santo Tomas Lizeoaren sorrera

- **Erref**: ORI-006/026
- **Iraupena**: 0:04:32. **Hasi**: 00:52:35. **Bukatu**: 00:57:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Santo Tomas Lizeoaren sorreraren historia.

67. Santo Tomas Lizeoan errentan

- **Erref**: ORI-006/027
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:57:07. **Bukatu**: 00:58:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Politika » Politika eta Franco
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Santo Tomas Lizeoan gela bat ordaintzen zuen Karmelek errentan, baina Elvira Zipitriaren metodologia erabiltzen jarraitu zuen.

68. Ikastolak eskola parrokial gisa

- **Erref**: ORI-006/029
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:58:55. **Bukatu**: 01:01:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Manzanas hil zenean, ikastola ilegalak ixteko beldurrez, kartillak eskatzen hasi ziren. Ikastola txiki hauek legalizatzeko, ordea, eskola parrokial gisa jarri zituzten, elizak eskubide hori baitzuen.

69. Herriz herri ikastolak iragartzen

- **Erref**: ORI-006/030
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 01:01:19. **Bukatu**: 01:04:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Politika » Politika eta Franco
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
70. hamarkadan herriz herri ibili zen Karmele ikastola iragartzen, ikasleen gaitasunak erakusteko, ordurako dena legalizatzen hasiak baitziren.

70. Geroz eta liburu gehiago

- **Erref**: ORI-006/031
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 01:04:16. **Bukatu**: 01:05:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Politika » Politika eta Franco
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Denborarekin geroz eta liburu gehiago erabiltzen hasi ziren hezkuntzan, bai euskaraz eta bai gaztelaniaz.

71. Euskara batuaren auzia

- **Erref**: ORI-006/034
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 01:06:34. **Bukatu**: 01:08:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Euskararen historia
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Euskara batua oso gai mingarria izan zen EAJko kideen artean, batzuk Euskaltzaindiaren arauen alde baitzeuden, eta beste batzuk kontra.

72. Euskara batuko "h"

- **Erref**: ORI-006/036
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 01:09:13. **Bukatu**: 01:10:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Euskararen historia
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
"H" hizkiaren inguruako auzia handia izan zen. Elvira Zipitria ez zegoen erabiltzearen alde, ezta ikasle zenbaiten gurasoak ere.

73. "h" hizki polemikoa euskaltzaleen artean

- **Erref**: ORI-006/038
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 01:12:36. **Bukatu**: 01:13:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Euskararen historia
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
H hizkia erabiltzeagatik EAJ barruan kritikatua izan zen Karmele, izan ere, "h" erabiltzen zutenak ETAkoak zirelako zurrumurua zabaldu zen.

74. Jarrai antzerki taldeko kide

- **Erref**: ORI-006/040
- **Iraupena**: 0:03:21. **Hasi**: 01:13:34. **Bukatu**: 01:16:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:
Gaizki ikusirik bazegoen ere, Karmele afizioz sartu zen Jarrai antzerki taldean. Maria Dolores Agirreren taldearen kontrara, antzerkigintza modernoagoa egiten saiatzen ziren. Entseguak bodega batean egiten zituzten, Urbieta kalean.

75. 3R motako antzerkia

- **Erref**: ORI-006/041
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 01:16:55. **Bukatu**: 01:18:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia
- Politika » Politika eta Franco
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:
Elizako egitarauan inoiz ez zen antzerkirik agertzen, baina behin Jarrairen antzerki obra bat 3R gisa jarri zuten. Euskaraz bakarrik egiten zituzten antzerki obrak, gipuzkeraz.

76. Antzerkia poltsikotik ordaindu

- **Erref**: ORI-006/042
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 01:18:03. **Bukatu**: 01:19:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:
Antzerkiaren apainketa, jantziak... eurek ordaintzen zituzten. Donostian igande eguerditan antzezten zuten. Batean Aberri Egunean ere egin zuten.

77. Ez Dok Amairurako sarrerak saltzen

- **Erref**: ORI-006/044
- **Iraupena**: 0:03:33. **Hasi**: 01:21:31. **Bukatu**: 01:25:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararen historia
- Aisia » Kultura » Musika
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Ikastolan Ez Dok Amairuk antolaturiko ekitaldietarako sarrerak saltzen zituen Karmelek. Talde honen hasieran kotrako jarrera zabala zen, modernoegiak zirelakoan.

78. Euskaldunak elkartzeko ibilaldiak

- **Erref**: ORI-006/046
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 01:25:32. **Bukatu**: 01:27:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Klandestinitatean lanean aritzen zirenak, eta euskaltzaleak, orokorrean, bildu egiten ziren irteerak egiteko, txoko ezberdinetako euskaldunak elkartzeko.

79. Dantzarako afiziorik ez

- **Erref**: ORI-006/047
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 01:27:14. **Bukatu**: 01:29:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Behin Igeldoko dantzara joan zen Karmele, baina ez zitzaion batere gustatu. Nahiago izaten zuen denbora beste modu batean pasa.

80. Garai bateko moda

- **Erref**: ORI-006/048
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 01:29:09. **Bukatu**: 01:31:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:
Motots luzeak, melena luzea... ziren ohikoak.

81. Politika, emakumeek ez ligatzeko arrazoia

- **Erref**: ORI-006/049
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 01:31:51. **Bukatu**: 01:34:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Politika » Jarrera politikoak » Emakumeak politikan

Laburpena:
Emakumeak politika munduan aritzea ez zegoen ongi ikusia gizonen artean, eta nahiago izaten zituzten politikan ez zebiltzan emakumeak.

82. Moja izatea ohikoa

- **Erref**: ORI-006/051
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 01:35:06. **Bukatu**: 01:37:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Erlijioa oso sartuta zegoen familietan. Sermoiak gogorrak izaten ziren, eta oso ohikoa zen alabak moja sartzea.

83. Mediku kontuak

- **Erref**: ORI-006/052
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 01:37:15. **Bukatu**: 01:39:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Herriko mediku bat izaten zen, Oriokoa Don Joaquín zen. Erditze gehienak etxean izaten ziren ordea.

84. Bataiatzeko ohitura

- **Erref**: ORI-006/053
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 01:39:09. **Bukatu**: 01:40:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Umea izane ta berrogei egun pasa arte emakumea ez zen etxetik irteten, eta lehen irtenaldia elizara joateko izaten zen. Bataiatu gabeko umeak Limbora joaten zirela uste zen orduan.

85. Sexu konturik ez

- **Erref**: ORI-006/054
- **Iraupena**: 0:03:22. **Hasi**: 01:40:26. **Bukatu**: 01:43:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Sexuaz, hilerokoaz, umeen jatorriaz... ez zen hitz egiteko ohiturarik. Gizonekin joateko beldurrez ibiltzen ziren. Familiakoen artean musuak emateko ohiturarik ere ez zen izaten, eta mutilei musu ezkutuan ematen zieten.

86. Gerran Orioko zubia bota

- **Erref**: ORI-006/055
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 01:43:48. **Bukatu**: 01:46:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:
Zubia lehertu zuten gerra hasi zenean, eta eztandatik ateratako kristalak zauria egin zion hankean Karmeleri. Aginagara joan ziren oinez gauean eta bertan gelditu ziren nazionalak herrian sartu ziren arte. Orduan Oriora itzuli ziren.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-28

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com